

Dringen voor een plaatsje op de boot naar Engeland. Oostende, oktober 1914 © kmik

Virtuele expo over Belgische vluchtelingen in Engeland

Oost west, Engeland best

Honderd jaar geleden telde Groot-Brittannië bijna 250.000 Belgische vluchtelingen. Een virtuele tentoonstelling vertelt hun verhaal en stelt u meteen in staat u in te leven in het lot van de Syrische vluchtelingen.

PETER VANTYGHM

GENT | 'Je kunt het niet helpen, je zijt geruïneerd en ze spreken dan nog van "vluchteling". We waren wij niemand meer.' De getuigenis staat te lezen aan het begin van 'Belgische vluchtelingen 1914-1918', de virtuele expositie van het Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis. De woorden zijn honderd jaar oud, maar miljoenen mensen kunnen ze vandaag beamen.

'We kunnen veel leren van de lotgevallen van de Belgen in Engeland', vindt Martine Vermandere, die de expositie samenstelde. 'Veel gezinnen werden gescheiden, de ontvangst evolueerde in Engeland van warm naar koel, en bij terugkeer vonden vluchtelingen een leeggeroofd huis en vijandige mensen: zij, de "fuyards", hadden het immers goed gehad in Engeland. Iemand noemde hen "burgerlijke deserteurs"'

Die verhalen, met foto's, teksten, films en handschriften, zijn allemaal te vinden in de expositie die vanaf vandaag online staat. Het eerste voordeel ligt voor de hand: deze expositie zal niet verdwijnen, maar wel gedurig aangevuld worden. Ze moet de centrale plek en een organische databank worden voor een 'gemeenschap'.

De geschiedenis van de Belgen in Groot-Brittannië werd eerder al te boek gesteld door Dirk Musschoot, en bestudeerd in de doctoraten van Michael Amara en Christoph Declercq. Aan dat materiaal wordt nu

erfgoed gekoppeld dat samengebracht werd in succesvolle 'verzamelagen' in Antwerpen en Manchester. Het laat toe om de grote lijnen van de Belgisch-Britse exodus in de Eerste Wereldoorlog te illustreren met dagelijkse anekdotes.

Over Belgisch-Britse huwelijken, bijvoorbeeld, bestaan geen cijfers, maar via familie verhalen leeft het verleden wel op. 'Zo hebben we ook veel brieven gevonden van mannen aan het front, die bij de consul klaagden over het gedrag van hun vrouw in Engeland', zegt Vermandere. 'Er waren inderdaad nogal wat scheidingen na de oorlog.'

Bier voor de kinderen

De website bukt van de verhalen en anekdotes, die gerangschikt worden in een boomstructuur met takken die verwijzen naar het onderwijs, het werk, de kunstwereld, het dagelijkse leven en uiteindelijk de terugkeer. Het is leerrijk te lezen hoe moeilijk gemeenschappen elkaars gewoontes begrijpen. Hoe de Belgen hun kinderen bier gaven, dat de Britten hun ramen open wilden zetten, wie meer verdiende dan de ander: het was geen rimpelloze 'cohabitation'.

De link met eigentijdse vluchtelingen wordt in de expositie alleen impliciet uitgespeeld, maar is wel een doel van de expositie. Midden 2015 waren er in de EU bijna 250.000 vluchtelingen uit Syrië: zoveel als er in 1915 Belgen waren in Engeland.

'We moeten relevant zijn voor het heden', vindt Vermandere. 'Je kan vluchtelingen nu niet zomaar vergelijken met de Belgen toen, maar er zijn wel parallellen. Ook toen had je twee religies die botsten, onbegrip wegens klassenverschillen en de gevaren van delokalisatie: toen veel Mechelaars naar Engeland vluchtten, waren velen bang dat oude geheimen van de meubelindustrie doorgegeven zouden worden.'